

Vanuit onze bron rust brengen

De korte maar intensieve zorg van het luchthavenpastoraat

De pastores op Schiphol ondersteunen mensen tijdens hun reizen. Wie heeft daar behoefte aan? Men is immers gewoon op vakantie – lang leve de lol. Of speelt er meer achter de controlepost van de marechaussee dan wij beseffen? Marieke Meiring geeft ons een blik op het werk van de geestelijke verzorging op Schiphol. Over mensen die in de hectiek van het reizen zoeken naar rust en houvast. Over mensen die onderweg geconfronteerd worden met de breekbaarheid van het leven. Hoe kun je pastor zijn in de hectiek van deze omgeving?

Marieke Meiring

OP EEN ZONDAGOGHTEND gaat de telefoon: het regiecentrum van Schiphol. De marechaussee vraagt om de dienstdoende luchthavenpastor. Een Amerikaanse man, onderweg naar Amsterdam, is aan boord van het vliegtuig overleden. Er wordt ondersteuning gevraagd voor zijn echtgenote die binnen een uur op Nederlandse bodem zal landen. Er flitst van alles door me heen. Hoe zal ze eraan toe zijn? Is ze op de een of andere manier voorbereid geweest op deze gebeurtenis? Zijn er zaken die het voor haar extra moeilijk of onveilig maken? Heeft ze al contact kunnen maken met familieleden?

Heeft ze inmiddels al bijstand gekregen? En hoe reageert ze fysiek op deze emotionele draaikolk, het tijdsverschil, de klap? Uit ervaring weten we hoe uiteenlopend mensen kunnen reageren. Ondertussen is het ook zondag, wat betekent dat er steevast een kerkdienst is onder onze leiding; we zijn dus al druk bezig. En juist vandaag komt er iemand musiceren tijdens de viering.

Op het moment dat de marechaussee de vrouw aan mijn zorg overdraagt, is ze moedig en alert. Ze verwijst naar de adrenaline die haar helpt. Er is al contact geweest met haar twee zoons, maar

ze wil niet dat ze naar Amsterdam komen. Ze hoopt dat ik haar kan helpen met alle zaken die ineens geregeld moeten worden. En tussendoor komt het verdriet al af en toe aan de oppervlakte. Om het plotselinge verlies van haar 'mate', zoals ze haar echtgenoot omschrijft, haar beste vriend. Als beroepsmilitair was hij streng voor zijn zoons, maar een en al zachtheid voor haar. Hij was nog maar net zeventig en ze hadden nog zoveel plannen ...

Intussen is de gitarist door een van onze vrijwilligers opgehaald. Hij zal de kerkdienst in ons meditatiecentrum opluisteren met livemuziek. Het centrum ligt achter de paspoort- en security-check, dus de vrijwilligster begeleidt de gast on-

Organisatie

Het luchthavenpastoraat op Schiphol werkt vanuit de Stichting Ondersteuning Luchthavenpastoraat Schiphol (SOLS), een koepel van drie kerkelijke stichtingen die namens de kerken pastorale zorg bieden. Elke kerkelijke stichting heeft een pastor benoemd die een zending heeft ontvangen vanuit de betrokken kerken. Met de luchthaven zijn contractafspraken gemaakt.

der haar bevoegdheid met een bezoekerspas naar de lounge waar de dienst om elf uur zal beginnen. In onderling overleg besluiten we de

dienst te laten vervallen; een uitzonderlijke situatie. Gelukkig gaat de zorg van de vrijwilligers voor bezoekers en medewerkers die willen mediteren en bidden gewoon door.

Hoe kun je pastor zijn in de hectiek van deze omgeving?

De Amerikaanse en ik trekken twee volle dagen intensief met elkaar op. Er zijn wat tegenslagen te verwerken. De schouwarts, die komt om de doodsoorzaak vast te stellen, is uren te laat. De terugreis wordt gecoördineerd door de Amerikaanse alarmcentrale, maar we kunnen niemand bereiken vanwege een vrije dag. Haar zoons willen hun moeder zo snel mogelijk thuis hebben, maar zij wil eerst alles goed geregeld hebben in Amsterdam. Toevallig heeft haar man zich voor vertrek laten ontvallen dat hij bij een eventueel overlijden tijdens hun buitenlandse reis ter plekke gecremeerd wil worden – dat zou de terugkeer naar huis eenvoudiger maken. En zo moet het geschieden, vindt ze.

Pastoraat op een luchthaven?

Op veel internationale luchthavens werken geestelijk verzorgers. Meer dan vijftig jaar geleden werden de eerste luchthavenpastores aangesteld. In de Verenigde Staten werd de groeiende behoefte aan pastoraat in de burgerluchtvaart met de volgende motivatie in 1944 uiteengezet door een medewerker van een luchtvaartmaatschappij in Atlanta (vertaald): 'Op een luchthaven is behoefte aan een plaats die altijd open is, dat past bij de vele religies die met elkaar mengen op een groot vliegveld. Er is behoefte aan een plek die speciaal bedoeld is voor individueel gebed en meditatie. Er is bovendien behoefte aan een oase van stilte en rust in de drukte en de hectiek van een luchthaven. En er is ook behoefte aan een pastor die beschikbaar is voor diegenen die te maken hebben met een emotionele crisissituatie en die persoonlijke begeleiding of raad nodig hebben' (Lane, 2017).

Na het einde van de Koreaoorlog kwamen Amerikaanse legerpredikanten zonder werk te zitten,

een aantal stapte daarom over naar de pastorale zorg in de burgerluchtvaart. In de Nederlandse context gaan de vroegste sporen terug tot 1931. Het toenmalige hoofd van het belastingkantoor te Schiphol zocht contact met de pastoor van het dorpje Lijnden. Hij pleitte voor een rooms-katholieke hulpkerk op Schiphol, omdat zowel de reizigers als het dienstdoende personeel op zondag de Heilige Mis niet bij konden wonen, wanneer zij vanwege slechte weersomstandigheden op de luchthaven strandden (Kok, 2015). Het duurde nog tot na het Tweede Vaticaans Concilie, toen de internationale trend om een eigen kapel in te richten en aalmoezeniers aan te stellen bij de Schiphol-directie onder de aandacht werd gebracht door het bisdom Haarlem. Het missen van de zondagse kerkdienst was niet meer de enige aanleiding; de presentie van de kerk en de dienstbaarheid aan kwetsbare mensen op een grote luchthaven werden door beide partijen als urgent gezien. Zo kwam pater Jan Duijn in 1975 met een zending van bisschop Zwartkruis op Schiphol te werken. Al snel kreeg hij een protestantse collega aan zijn zijde, vanuit de Diaconie van Amsterdam. In de loop van de tijd verschoof het werkkerrein zich van asielzoekers en vluchtelingen naar kwetsbare en getroffen reizigers.

Uitgangspunten

Aan de basis van het luchthavenpastoraat ligt ten eerste een antropologisch uitgangspunt. De reiziger is een reizende mens; niet alleen zijn lichaam verplaatst zich, hij neemt zijn eigen belevingswereld mee. Op reis wordt overvloedig ingespeeld op het stoffelijke door winkels en restaurants. Maar toch is er onderweg meer dan winkelen en consumeren, er is ook behoefte aan aandacht voor de ziel, voor spirituele en religieuze behoeften. Het gebrek aan stilte op de luchthaven drijft menigeen het stiltecentrum binnen.

Op een ochtend loopt een man het centrum binnen met de volgende vraag: 'Mag mijn vriendin hier even naartoe komen? Ze is hoogsensitief en heeft rust nodig. Maar we zijn niet gelovig, is dat een probleem?'

Iedereen is welkom in de stilte. Daarom heet het centrum ook 'meditation centre' en niet kapel of moskee.

Reizen haalt mensen uit hun comfortzone, en dat is een tweede uitgangspunt. Vaak zoeken we in ons leven moedwillig het avontuur en dat brengt ons naar nieuwe horizonten. Maar elk vertrek naar het onbekende kent een moment van regieverlies, bij een vliegreis wordt letterlijk het contact met de aarde tijdelijk losgelaten. Categorieel pastoraat, geestelijke bijstand, verschijnt vaker op het overgangsmoment van het loslaten van de regie. Vlak voordat je je overgeeft aan de handen van iemand anders – of het nu een arts, piloot of cipier betreft (of misschien impliciet wel een allerlaatste instantie, een ultieme ontfermer) – realiseer je je dat je niet meer ‘in control’ bent. Niet voor niets verwijzen de acht reizigers die we klaar hebben liggen naar steun in de overgave aan het onbekende.

Ten derde blijken in een onbekende omgeving rituele praktijken en spirituele waarden een sleutel tot stabiliteit te zijn (Pollock & Van Reken, 2001). De indeling van de tijd aan de hand van vaste gebedstijden en de gedachtegang dat God overall aan te roepen en te vinden is, geeft houvast in het nieuwe en het vreemde waarin men verzeild is geraakt. Daarmee biedt het pastoraat herkenning en vertrouwdeheid, ondanks dat men voor het eerst voet op onbekende (Nederlandse) bodem zet. In sommige godsdiensten geldt een gebedsverplichting en zoeken gelovigen naar een plek om die uit te voeren. Wij maken daar ruimte voor.

De vierde reden van de aanwezigheid van het luchthavenpastoraat is de ervaring dat het leven niet maakbaar is. Onderweg blijkt het menselijk leven even kwetsbaar als thuis. Zo wordt er aan boord van een vliegtuig ook gestorven en gerouwd. De bubbel blijkt breekbaar, wanneer een wereld van luxe en genot wordt verstoord door een onverwacht slecht bericht. Op die momenten doet men een beroep op de geestelijk verzorger, want die is opgeleid om met verdriet en nood om te gaan.

Op het kantoor van de pastores staan een koffieapparaat en een doos met tissues naast elkaar. We stellen ons open voor verdriet. Voor verhalen van falen, tegenslag en verlies.

Een man komt naar Nederland voor een internetrelatie. Vol verwachting landt hij, maar de vriendin met wie hij een jaar lang heeft gechat, staat niet in de aankomsthal. Ontgoocheld meldt hij zich bij de informatiebalie om zijn terugvlucht te vervroegen. We praten erover en daardoor kan hij het achter zich laten. Om vervolgens, gelukkig zonder bij te betalen, zo snel mogelijk weer naar huis te vliegen.

Ook onderweg is er behoefte aan aandacht voor de ziel, voor het spirituele en religieuze

Het vijfde uitgangspunt is een fundamenteel kenmerk van geestelijke zorg: presentie. De basisgedachte is wat de benedictijnen ‘vacare’ noemen. ‘Deo vacare’ is het vrij zijn voor God. ‘Het gaat om een lege ruimte die de mens schept en die dan van buitenaf wordt gevuld. Dat betekent tevens ook afscheid nemen: van jezelf, van de vele woorden die in onze praatcultuur zo belangrijk lijken en je eigen verlangens. Dan kan er echt iets met je gebeuren’ (Quartier, 2013). In de traditie is dit uitgangspunt verrijkt tot: ‘vacare deo, vacare alteri, vacare sibi’ ofwel ruimte maken voor God, de ander, jezelf. Vanuit de presentie beschikbaar zijn voor de ander, zonder vooringenomenheid.

We proberen in elke situatie te zien wat ‘is’, door onze aandacht zo te richten dat we niets missen van wat van belang is in het verhaal van de ander. Het gaat om horen en zien. Om oefeningen in aandacht, telkens weer blanco en leeg erin gaan (Baart, 2016).

Op een namiddag word ik geroepen bij een hoogbejaarde man die met hulp van een baliemedewerker een nieuw vliegticket probeert te kopen, terwijl de betaling niet lukt. Hij heeft een vlucht gemist, wordt er gezegd. Hij oogt ongeschoren en ruikt niet fris. Zijn pak is smoezelig. Hij zou verward zijn, maar ik ervaar hem als bij de tijd en vriendelijk. Ik breek de aankoop van het ticket eerst maar even af en we gaan samen ergens zitten. Zijn handbagage bestaat uit een plastic zak en ik mag er met zijn toestemming in kijken. Er blijkt een

geldige instapkaart in te zitten. Hij kan dus gewoon vertrekken. Na aankomst zal er echter geen busverbinding zijn om hem naar zijn vrienden te brengen, dat lukt die avond niet meer. Met mijn telefoon belt hij met het thuisfront. Samen zoeken we een oplossing. Ik maak een reservering voor hem voor een hotel op de luchthaven waar hij die avond zal landen. Dan kan hij de volgende dag de lange busreis naar huis maken. Hij blijkt hoogleraar geweest te zijn.

Tot slot een zesde uitgangspunt, dat nauw samenhangt met de presentiegedachte. Het werk van het luchthavenpastoraat is niet alleen sterk emotioneel en spiritueel gekleurd, het is ook diaconaal. Zodra 'niemand het meer weet' wordt het pastoraat gebeld. Soms helpen we waar geen hulp meer mogelijk is. Zetten we net een extra stap, om iemand weer thuis te laten komen of om mensen bij elkaar te brengen.

Een man verlaat Nederland in zijn eentje, om in zijn geboorteland te sterven. De familie, die lang geen contact meer met hem heeft gehad, meldt zich overstuurd op Schiphol. Bij de gate vindt toch een laatste afscheid plaats.

Doelstelling

Wanneer het doel van het luchthavenpastoraat in een zin geformuleerd zou moeten worden, vatten deze woorden het samen: *vanuit onze bron rust brengen*. Ofwel: mensen helpen thuis te komen.¹ Dat is de kern van onze missie, waarbij het gaat om actie en contemplatie, om doen en zijn. Onze rol wordt gevoed vanuit het evangelie. De gelijkenis van de werken van barmhartigheid (Matteüs 25:31-46), de barmhartige Samaritaan en de compassievolle handen van Christus inspireren om in de ander God te herkennen. De officiële missie is als volgt vastgelegd: 'Het luchthavenpastoraat heeft tot doel het behartigen van en bijdragen aan het geestelijk welzijn van mensen die zich op Schiphol bevinden, ongeacht hun etniciteit, nationaliteit, godsdienst en levensbeschouwing. Waar het luchthavenpastoraat een organisatie is die een gevolg is van en uiting geeft aan christelijk geloof en ethiek, zal zij activiteiten ondernemen of ondersteunen die overeenkomen met haar christelijke identiteit. Dit doel wordt bereikt door een verscheidenheid in pastorale en diaconale hulp.'

Uit de doelstelling wordt duidelijk dat het luchthavenpastoraat beperkt wordt door plaats en tijd. Onze begeleiding eindigt doorgaans wanneer de door nood getroffen persoon of familie van Schiphol vertrekt. We blijven benaderbaar en zullen ingaan op vragen die zijn blijven leven, maar voor ondersteuning die losstaat van de reis en de aankomst, verwijzen we naar collega's of andere hulpverleners buiten de luchthaven. Het pastorale werk krijgt daarmee iets vluchtigs; soms wordt de term crisispastoraat of flitspastoraat gebruikt. De beperktheid in tijd hoeft overigens niets te zeggen over de intensiteit.

Een luchtvaartmaatschappij vraagt om een jonge vrouw bij te staan die halsoverkop een land heeft verlaten na een verkrachting. Op weg naar huis moet ze overstappen in Amsterdam en ze breekt als ze voor de balie staat. Op zoek naar veiligheid en rust komt ze bij ons. Ze begint te vertellen en kan niet meer stoppen. Na vier uur breng ik haar aan boord van haar volgende vlucht, waar een bemanningslid haar opvangt totdat ze eindelijk naar huis kan gaan.

Het centrum is multi-religieus van opzet en verwelkomt alle soorten bezoekers en medewerkers

We lopen in Nederland mee tot er een naaste komt, zoals een familielid, vriend, bekende of zorgverlener. Soms is in de tussentijd een verandering opgetreden of is er een nieuw inzicht gekomen, waardoor de reiziger anders of lichter verdergaat. Soms is het vooral uithouden met de pijn en het verdriet van degene die we een aantal uren of dagen ondersteunen.

Waarschijnlijk de langste begeleiding is de bijstand voor reizigers die vanwege de aswolk boven IJsland in 2010 een week op Schiphol moeten doorbrengen. Wie dan het land niet in kan, moet op de luchthaven blijven, totdat het sein wordt gegeven dat men weer naar huis kan vliegen.

Tot de taken van het luchthavenpastoraat behoren het beheren van het stiltecentrum (of meditation centre), het aanbieden van pastorale zorg, het vervullen van een rol in het rampenplan van Schiphol, het verzorgen van liturgische diensten en het werven en begeleiden van binnen het pastoraat werkzame vrijwilligers.

Meditation centre

Het meditatiecentrum van Schiphol ligt achter de security- en de paspoortcontroles, in het zogeheten beschermde gebied. Ophalers die in de aankomsthal staan te wachten, kunnen het centrum dus niet bereiken. Het ligt in het niet-Schengengedeelte, omdat de reizigers daar wachten op hun vervolgvlucht en ze daar meer tijd doorbrengen dan in het Schengengebied, waar de reisafstanden korter zijn.

Het centrum is multireligieus van opzet en verwelkomt alle soorten bezoekers en medewerkers. Het is er stil, schoon en licht. De inrichting is neutraal en inclusief. 'Neutraal' betekent dat er niet een religie of levensbeschouwing dominant is gesteld ten opzichte van de andere. 'Inclusief' houdt in dat er van alle wereldreligies symbolen op de wanden zijn aangebracht, dat van elke godsdienst de heilige boeken in de ruimte staan en dat iedereen tegelijkertijd van het centrum gebruik mag maken. Frequent zien we joodse gelovigen tegelijkertijd bidden met moslims en yogabeoefenaars. Of iemand pakt een bijbel en strijkt neer in de buurt van een bezoeker die op een meditatiekussen zit.

Ten slotte straalt het meditatiecentrum ook de onderlinge verbondenheid van mensen uit. Een opvallend kunstwerk van Jan Murk de Vries dat de vier elementen aarde, water, lucht en vuur verbeeldt, onderstreept de context waar we allemaal deel van uitmaken en de overeenkomst tussen mensen onderling. Daarnaast is er een gastenboek waarin vaak terugkomt dat de bezoekers het waarderen dat de verschillen wegvallen op het moment dat je de stilte deelt. Sinds een paar jaar is het mogelijk een lichtje te ontsteken en op een aandachtswand te plaatsen (Van Kurpershoek, 2017). Lichtsymboliek speelt in veel geloofsovertuigingen een rol. Hindoes ontsteken het bij Divali. Een joodse bezoeker plaatste on-

Schiphol en corona

De impact van de wereldwijde coronacrisis was al vroeg merkbaar in het werk van het luchthavenpastoraat. Ruim voordat de eerste mensen in ons land ziek werden, vroegen we ons af of een klassieke maaltijdviering met transitpassagiers nog verstandig was. Sinds de thuiswerkmaatregelen van het kabinet van half maart zijn de vrijwilligers thuis gebleven en werkt alleen de pastor van dienst nog (indien nodig) op Schiphol.

Er is veel gedaan om het naleven van de overheidsregels te realiseren, met markeringen en schermen, omroepberichten en stickers. 'Social distancing' is niet eenvoudig bij rouw of verdriet, maar het is juist op een luchthaven bijzonder noodzakelijk. We nemen de anderhalve meter afstand in acht wanneer we mensen begeleiden en ook beperken we het aantal bezoekers bij een gate of op ons kantoor tot nul, een of twee personen.

Gedurende de eerste weken na het sluiten van de grenzen zaten velen in spanning of ze nog op tijd een land in of uit konden. Voor gestrande reizigers kon een beroep op ons worden gedaan. Zo kwam op een stille avond een slechtiende Schotse passagier in Amsterdam aan, die – doordat zijn vlucht gecancelld was – pas twee nachten later naar huis kon doorreizen. Hij werd door ons in een hotel nabij de luchthaven ondergebracht, met een maaltijdservice. We ontmoetten de eerste thuiscomers van besmette cruiseschepen en wanhopige asielzoekers die met hun hele hebben en houden op Schiphol stonden.

We horen de verhalen van benarde reizen en de zorgen over de toekomst. Ook al is het inmiddels heel stil geworden: we zijn, als het nodig is, beschikbaar.

langs een kaarsje op het gebedenboek, ter ere van een gebed voor een gestorvene. Mensen bidden met lichtjes in hun handen of op de grond.

Na een aangrijpende situatie zorgen wij altijd voor een moment van napraten

Het stiltecentrum is dag en nacht geopend. Het kantoor van het centrum is tijdens kantooruren en in de weekenden bemenst door een van onze 25 vrijwilligers; zij verwelkomen bezoekers en zijn beschikbaar voor vragen of een praatje. Zij houden tevens de bedoeling van de ruimte in het oog. Wanneer er lawaai wordt gemaakt, geslapen wordt of gebeld, wijzen ze vriendelijk op de huisregels. Andere passagiers die gekomen zijn om te bidden, zijn hen daar vaak dankbaar voor. Het meditatiecentrum wordt zowel door passagiers

als door medewerkers van de luchthaven druk bezocht. Regelmatig vertellen zij hun verhaal aan de vrijwilliger in het kantoor. Als het nodig is, doet de vrijwilliger een beroep op de dienstdoende pastor.

Aanbieden van pastorale zorg

De drie luchthavenpastores zijn verantwoordelijk voor de pastorale zorg aan passagiers in nood. Ze lopen rond op de pieren en regelmatig ontstaat er contact met reizigers of medewerkers. Ze kunnen worden herkend aan een keycord waarop het woord 'chaplain' staat of een ander teken dat verwijst naar een religieuze orde. Wordt iemand door ons aangesproken, dan weet men meteen dat het om een geestelijk verzorger gaat – en dat helpt. Onder luchthavenpastores wordt het aandachtig aanwezig zijn op de pieren 'walking the terminal' genoemd. Er zijn mensen die ons in paniek aanklappen, omdat ze hun gate niet kunnen vinden of vrezend hun vlucht te missen. Soms meldt zich iemand met vlieg angst. Soms is er iemand intens verdrietig,

maar zo iemand spreken wij niet automatisch aan. Een vreemde is lang niet altijd gewenst, als je net afscheid hebt genomen van een dierbare.

Voor een belangrijk deel zijn wij daarnaast afhankelijk van andere partijen die onze betekenis kennen. Er zijn veel instanties die een beroep op ons doen voor of in overleg met de passagier. Onze ondersteuning wordt ingeroepen door de vier grote alarmcentrales van de verzekeringsmaatschappijen, wanneer een Nederlandse verzekerde iets overkomt in het buitenland. We kunnen terugkerende nabestaanden samen met hun thuisgebleven familieleden ophalen bij de gate. Of op een andere rustige plek verdrietige mensen bij elkaar brengen. Regelmatig wordt onze hulp gevraagd door de marechaussee, informatiemedewerkers, luchtvaartmaatschappijen, de medische dienst van Schiphol, het klantcontactcentrum van de luchthaven, de overheid of andere instanties. We bieden maatwerk en de medewerking die we krijgen is groot. Het is een pastoraat van aandacht, rust, perspectief openen en ontzorgen. Zo geven we met de betrokkenen vorm aan de eerste fase van het gezamenlijke rouwproces.

Vervullen van een rol in het rampenplan

Het luchthavenpastoraat maakt deel uit van de calamiteitenorganisatie van Schiphol. Wanneer zich een calamiteit voordoet, is het mogelijk dat het pastoraat wordt opgeroepen om mee te doen in de psychosociale en geestelijke zorg. Wij zijn vaak snel ter plaatse, omdat we al op de luchthaven aanwezig zijn. Bij veel van de grote vliegrampen is het pastoraat op verzoek van de aansturende instanties bij de acute opvang van mensen betrokken geweest, zoals de vliegramp bij Faro (in 1992), de crash van het Turkish Airlines-vliegtuig (in 2009) en de ramp met de MH17 (in 2014). De pastores zijn hiervoor getraind en nemen regelmatig deel aan rampoefeningen. We zorgen na een aangrijpende situatie altijd voor een moment van napraten.

Soms zijn medewerkers van Schiphol of van andere op de luchthaven werkzame bedrijven betrokken geweest bij een ingrijpende gebeurtenis tijdens hun werk. Op verzoek ondersteunen we ook hen met een persoonlijk nagesprek of zijn we aanwezig bij een groepsgesprek na afloop.

Verzorgen van liturgische diensten

Het meditation centre is een drukbezochte plek en het eerste doel is te voorzien in een plaats voor persoonlijke rituelen. Toch komen er geregeld groepen die de ruimte voor een viering of een samenzijn gebruiken om hun reis gezamenlijk te beginnen of af te sluiten. Alle benodigdheden zijn aanwezig, zoals we die ook in huis hebben voor de zondagse viering. Het karakter van de kerkdienst is oecumenisch en iedereen is welkom. De dienst wordt omgeroepen in de lounges en op de pieren, in het Engels en het Nederlands.

De viering voorziet merkbaar in een behoefte. Doorgaans nemen er tien tot vijftientig personen deel. Buiten de kerkdiensten om wordt er regelmatig gevraagd naar een liturgisch moment, een begeleide meditatie, een voorbede of een zegen. Onze eigen samenleving is in steeds sterkere mate gesecculariseerd, maar de rest van de wereld is nog altijd behoorlijk religieus. We zien het gezamenlijk bidden bijvoorbeeld ook bij islamitische passagiers, die elkaar op bepaalde momenten vinden. De kerkelijke viering is inclusief van aard. Tijdens de dienst delen we de ruimte met andersgelovigen. De vredegroet geven we aan alle in de ruimte aanwezigen, ongeacht hun religieuze achtergrond.

De viering voorziet merkbaar in een behoefte

Werving en begeleiding van vrijwilligers

De pastores zijn permanent voor noodsituaties beschikbaar, omdat ze worden bijgestaan door de vrijwilligers. Die zijn, onder verantwoordelijkheid van de pastores, zelfstandig werkzaam in het meditation centre, maar kunnen op verzoek de pastor van dienst terzijde staan. Een aantal van hen heeft ook de bevoegdheid om bezoekers mee te nemen door de controles naar het beschermde gebied. Dit vergroot de capaciteit van het pastoraat zowel aan landzijde, als achter de grens.

Het komt voor dat er veel nabestaanden naar Schiphol komen, wanneer een geliefde wordt gepatriëerd uit het buitenland. Terwijl de pastor

naar de gate gaat om de terugkerende familie op te vangen, begeleiden een of meer vrijwilligers de wachtende ophalers in een van onze ruimtes. Ten tijde van de MH17-ramp stonden vrijwilligers van het luchthavenpastoraat bij de bloemenzee, respectvol en beschikbaar voor gesprek en emoties.

Bij het werven en trainen van medewerkers gaan we zorgvuldig te werk. Criteria zijn goed kunnen luisteren (pastorale ervaring), goede beheersing van het Engels en het Nederlands, stressbestendigheid, een goede lichamelijke conditie (vanwege de loopafstanden), een religieuze binding of interesse in meditatie, tact en inlevingsvermogen.

Tot besluit

De dankbetuigingen in het gastenboek van het stiltecentrum en van mensen die we hebben bijgestaan, zijn overrompend. Op een cruciaal moment aanwezig zijn, brengt dat met zich mee – hoe onzichtbaar wij ook zijn (en proberen te zijn). Tegelijkertijd vraagt de bedrijfscultuur dat ons werk meetbaar is; een uitdaging waarmee de beroepsgroep van geestelijk verzorgers in veel werkvelden te maken heeft. Ruwweg worden we eens per etmaal opgeroepen en zien we naar schatting zeventigduizend bezoekers per jaar in

het stiltecentrum. De context van de luchthaven – de ‘miljoenenstad’ Schiphol – maakt dat een geestelijke dienst sowieso principieel noodzakelijk wordt geacht.

Marieke Meiring is pastor bij het luchthavenpastoraat op Schiphol. E-mail: meiring_m@schiphol.nl.

Literatuur

- Baart, A. (2016). *Aandacht. Etudes in presentie*. Amsterdam: Boom.
- Kok, E. (2015). *Oase in een miljoenenstad. Verhalen uit veertig jaar luchthavenpastoraat*. Zoetermeer: Boekencentrum.
- Kurpershoek, L. van (2017). *Aandachtswand meditatiecentrum Schiphol*. Internet: <http://leontienkurpershoek.nl> (9 maart 2020).
- Lane, G. (2017). IACAC preface – from the president. In U. Franck (Ed.), *Facing the future: 50th anniversary of IACAC* (pp. 9-19). Stockholm: Löwex Trycksaker AB.
- Pollock, D.C. & Reken, R.E. van (2001). *Third culture kids. The experience of growing up among worlds*. Boston: Nicholas Brealey.
- Quartier, Th. (2013). *Liturgische spiritualiteit. Benedictijnse impulsen*. Heeswijk: Berne Media.

Noot

1. Thuiskomen in praktisch opzicht, maar evengoed gaat het daarbij vaak om mentaal of geestelijk ‘landen’ of aankomen.